

“Wij zijn gewone jongeren
in een ongewone situatie”

De coronacrisis bewijst dat **het minder ongewoon kan**

Kernpunten uit een peiling bij jongeren en
begeleiders uit de jeugdhulp

SOS
KINDERDORPEN

Inhoud

1

Voorwoord

De coronacrisis bewijst dat 'gewoner' echt wel kan

2

Vaststellingen

Vijf belangrijke vaststellingen tijdens de eerste coronamaanden

- A. 'Gewoon' samenzijn blijft essentieel
- B. Plots is er meer ruimte voor inspraak over regels en structuur
- C. Jongeren. Hebben. Veerkracht.
- D. Sociale afstand inspireert tot meer emotionele nabijheid
- E. Voorzieningen breken hun werking open

3

Besluit

Blijf plaats maken voor het gewone in het ongewone

Met de steun van
Jeugdhulp

Voorwoord

De coronacrisis bewijst dat 'gewoner' echt wel kan

De Vlaamse jeugdhulp is het afgelopen decennium de uitdaging aangegaan om zichzelf in vraag te stellen, kritisch te kijken naar de eigen werking en met veel daadkracht te blijven werken aan een sterkere versie van zichzelf. De coronacrisis bracht die uitdaging in een stroomversnelling, want datgene waar we met z'n allen voor stonden was ongezien. We *moesten* op zoek naar alternatieve oplossingen, naar nieuwe vormen van samenleven. We *moesten* creatief zijn.

Vanuit SOS Kinderdorpen bevroegen we - met de steun van het Vlaams agentschap Opgroeien en de Waalse Administration Générale de l'Aide à la Jeunesse - 43 jongeren en 73 begeleiders over hoe zij de lockdown ervaren hebben: wat er veranderde, wat hen verraste, ontroerde, motiveerde, verbond. Doorheen de reacties zien we dat directie en begeleiding de vele uitdagingen niet uit de weg zijn gegaan. Dat ze, samen met de jongeren, op zoek zijn gegaan naar alternatieve oplossingen en nieuwe paden hebben bewandeld. Paden die het samenleven, contradictorisch genoeg, plots een stuk 'gewoner' maakten. En was dat nu juist niet de grote verzuchting van de vele jongeren die we in 2017 aan het woord lieten over hoe zij de jeugdzorg van morgen zagen? De inspanningen van de afgelopen periode maken duidelijk dat er een groot potentieel tot verandering is. Met deze publicatie willen we graag de kleine en grote bevindingen delen die het leven voor jongeren die niet thuis kunnen opgroeien net iets gewoner en dus veel sterker maken. Hopelijk dragen ook wij op deze manier ons steentje bij aan de collectieve inspanning om onze jeugdhulp elke dag een beetje meer op maat van kinderen en jongeren te organiseren.

Hilde Boeykens
Directrice

© Stephanie Fraikin

Vaststellingen

Wij zijn gewone jongeren in een ongewone situatie

Samen met Cachet vzw luisterden we twee jaar lang naar de verschillende ervaringen van meer dan 179 jongeren met een ervaring in de jeugdhulp. We zetten die toen af tegen de ervaringen van jongeren die gewoon thuis kunnen opgroeien. Begin 2017 bundelden we hun stemmen in ons rapport "Wij zijn gewone jongeren in een ongewone situatie".

Jongeren in de jeugdhulp gaven aan dat heel wat van de moeilijkheden die zij ervaren in de overgang naar volwassenheid hun oorsprong al veel vroeger vinden. Ze vragen dus aandacht voor het volledige jeugdhulptraject. Aan de hand van vijf kernpunten doen ze enkele aanbevelingen voor wat volgens hen essentieel is om gezond en veilig te kunnen opgroeien:

- 1. Geef mij een thuis**
- 2. Laat me voelen dat ik er mag zijn**
- 3. Geloof in mij om wie ik ben**
- 4. Veroordeel me niet**
- 5. Blijf er voor mij zijn**

Het volledige rapport vind je terug via www.sos-kinderdorpen.be/over-sos-kinderdorpen/downloads.

Hoe gingen we te werk?

We lanceerden in juni 2020 een online vragenlijst waarin we op een creatieve manier polsten hoe begeleiders en jongeren in de jeugdhulp de eerste maanden van de coronacrisis en de quarantaine hebben ervaren. Met de steun van het Vlaams agentschap Opgroeien en de Waalse Administration Générale de l'Aide à la Jeunesse bereikten we met onze peiling 73 begeleiders en 43 jongeren. Ze lieten ons weten welke liedjes de sfeer in de voorziening illustreren, trokken foto's van (dingen die hen doen denken aan) hun mooiste momenten en benoemden welke zaken hun relatie typeerden. Een aantal quotes namen we letterlijk over. Na een analyse van deze rijke getuigenissen, kwamen we uit bij de bevindingen die je in deze brochure kan lezen.

Vijf belangrijke vaststellingen tijdens de eerste coronamaanden

Als we één ding onthouden uit ons onderzoek "Wij zijn gewone jongeren in een ongewone situatie", dan is het dat jongeren met een ervaring in de jeugdhulp gewoon willen zijn als alle andere jongeren. Ze willen een plek waar ze gewoon thuis kunnen zijn, waar de mensen hen graag zien en geloven in hun kunnen. Een plek waar ze naar terug kunnen als het even allemaal niet meer lukt, een plek die hen een tweede én een derde kans geeft als het moet. Alleen zijn er in de jeugdhulp een aantal gangbare principes en heel veel regels en structuren die deze eenvoudige wens quasi onmogelijk maken. De coronacrisis heeft aangetoond dat alvast een paar van die hindernissen niet onoverkomelijk zijn. Wat voordien niet mogelijk was, kon nu plots wel. Vanuit onze bevraging identificeren we vijf vaststellingen die de ongewone situatie waarin jongeren in de jeugdhulp moeten opgroeien plots iets gewoner maakten.

1

'Gewoon' samenzijn blijft essentieel

2

Plots is er meer ruimte voor inspraak over regels en structuur

3

Jongeren. Hebben. Veerkracht.

4

Sociale afstand inspireert tot meer emotionele nabijheid

5

Voorzieningen breken hun werking open

“Ik kan mijn zus niet meer bezoeken. Ik mis haar.” (jongere)

“Wij zijn voor de jongeren hun bubbel. Ze konden lange tijd enkel maar met elkaar en de begeleiders tijd doorbrengen. Er waren geen andere sociale contacten, ook niet op het moment dat de gewone bevolking dit wel al mocht.” (begeleider)

Wat als je bubbel een voorziening is?

Voor vele kinderen begon op 13 maart 2020 een bijzonder weekend waarbij het coronamonster plots in elk gesprek aanwezig was. Voor de kinderen en jongeren in de jeugdhulp staat deze datum mogelijks voorgoed in het geheugen gegrift als de dag waarop dat coronamonster ervoor zorgde dat enkelen versneld konden terugkeren naar huis, maar anderen juist voor een onvoorspelbare periode in de leefgroep moesten blijven.

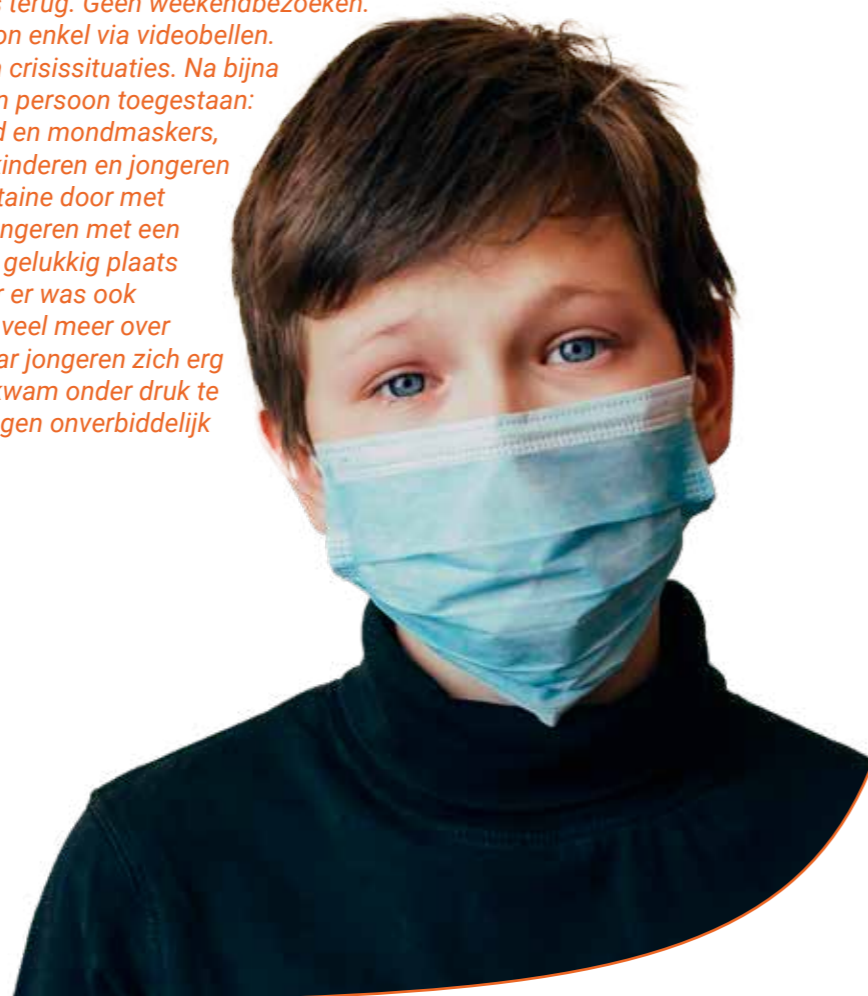
Het coronavirus was hard, voor iedereen. We moesten met z'n allen in ons kot blijven. Alleen zag dat kot er voor iedereen behoorlijk anders uit. In de vele leefgroepen bijvoorbeeld vond je lange tijd geen ouders, broertjes of zusjes terug. Geen weekendbezoeken.

Dag zeggen tegen mama of papa kon enkel via videobellen.

Fysiek contact met hen kon enkel in crisissituaties. Na bijna twee maanden werd bezoek van één persoon toegestaan: enkel met anderhalve meter afstand en mondkapjes, in de tuin of een aparte ruimte. De kinderen en jongeren in de jeugdhulp brachten de quarantaine door met een tiental begeleiders en andere jongeren met een mondkapje of face shield. Er was gelukkig plaats voor heel wat fijne momenten, maar er was ook kwaadheid en verdriet. Er bleef niet veel meer over van de bezigheden en personen waar jongeren zich erg aan optrekken. Vrijtijdsbesteding kwam onder druk te staan. De school en speeltuinen gingen onverbiddelijk dicht.

“Ik mag niet meer basketballen met jongeren uit de andere leefgroep.”

(jongere)

1

'Gewoon' samenzijn blijft essentieel

“We moeten grenzen stellen rond praktische en administratieve taken, want dat is niet de kern van de job.

Die tijdsverhouding moet terug correcter.” (begeleider)

“We hebben meer tijd om gewoon samen te zijn en samen zaken te doen, vermits er nu minder zaken van de jongens verwacht worden doordat ze een hele dag aanwezig zijn.” (begeleider)

De quarantaine had als meest directe gevolg dat jongeren in de jeugdhulp aanzienlijk meer tijd met hun begeleiding doorbrachten en andersom. 69% van de begeleiders geven aan dat ze tijdens de coronacrisis **meer tijd en ruimte hadden om op een fijne en ongedwongen manier samen te zijn** met de jongeren. Er werden leuke activiteiten binnenshuis georganiseerd en men trok er samen op uit. Er kwam meer ruimte voor individuele aandacht, wat jongeren en hun begeleiders dicht bij elkaar bracht. Begeleiders geven aan hoe belangrijk dit is en willen dit na de crisis heel graag behouden.

Ook veel van de jongeren halen de waardevolle momenten samen aan als hun bron van energie tijdens de lockdown. Samen gaan wandelen, spelletjes spelen, Netflix kijken, gamen. Het lijkt vanzelfsprekend, maar in de dagelijkse rush van school, hobby's, huiswerk, begeleiding en kamertijd is er voor die momenten van doodgewoon samenzijn vaak onvoldoende aandacht en ruimte.

De lockdown heeft begeleiders én jongeren geholpen om die 'gewone' momenten opnieuw naar waarde te schatten.

Directrice van het SOS Kinderdorp Chantevent, Justine Gwiscz: “De lockdown heeft onze relatie met de kinderen en jongeren die we opvangen duidelijk bijgestuurd. Onze begeleiders focussen minder op de organisatie van het dagelijkse leven: school, hobby, therapie. Dat geeft hen meer ruimte om écht nabij te zijn, om echt te connecteren. Ik merk dat zowel de begeleiders als de kinderen nu zelfs beter in hun vel zitten. Dat inspireert ons ook om onze manier van werken van voor de lockdown te herbekijken met wat we nu weten.”

2

Plots is er meer ruimte voor inspraak over regels en structuur

“We schuiven meer in planningen. We laten jongeren meer zelf tot initiatief komen. We proberen hen nog meer uit te dagen een actieve levensstijl na te leven, nog meer dan voorheen.” (begeleider)

De verschillende activiteiten van heel wat jongeren vielen in één klap weg. Begeleiders stonden voor de uitdaging om een nieuwe dagstructuur uit te werken. Als we naar de jongeren luisteren, horen we dat sommige huisregels strenger en andere dan weer soepeler werden toegepast: van meer surfen op internet en extra uren vrije tijd tot geen bezoek en meer kamermomenten.

Uit de bevraging blijkt dat jongeren en begeleiders regelmatig de koppen bij elkaar staken om te bekijken hoe ze het samenleven zouden aanpakken. **Er werd meer tijd genomen om de dialoog op gang te laten komen, dingen uit te proberen en jongeren hierin hun volwaardige stem te geven.** Het recht op participatie kreeg een plek en daar zagen zowel jongeren als begeleiders de voordelen van in. **Het smaakte absoluut naar meer.**

3

Jongeren. Hebben. Veerkracht.

“De afgelopen periode was verre van evident voor de jongeren en hun context. Ik bewonder hun moed en veerkracht om hiermee om te gaan! Met dit soort doorzettingsvermogen kunnen ze heel ver komen!” (begeleider)

De coronacrisis zette het nog eens extra in de verf: in de jeugdhulp verblijven sterke en veerkrachtige jongeren. De jongeren zelf geven aan dat creativiteit (19%), geduld (19%), behulpzaamheid (15%) en zelfstandigheid (12%) hun belangrijkste eigenschappen waren om deze crisis door te komen. 31% van de begeleiders merkten het doorzettingsvermogen en de positiviteit van ‘hun’ jongeren uitdrukkelijk op. Zo goed als alle begeleiders prijzen de jongeren voor hun wilskracht en inzet van de afgelopen periode.

“Ik heb geen kwaliteiten die me helpen om de quarantaine door te komen. Ik trek het gewoon niet.” (jongere)

Jammer genoeg zijn er ook jongeren voor wie de coronacrisis er net te veel aan was. **In een generatie van sterke veerkrachtige jongeren blijft het belangrijk om extra aandacht te hebben voor zij die na een zoveelste mokerslag minder gemakkelijk opveren.**

“Ik heb altijd een goede band gehad met mijn individuele begeleider. Haar één keer per week zien, zorgde voor de lichtpuntjes tijdens de quarantaine.” (jongere)

“We zaten allemaal in hetzelfde schuitje, maar beleefden ondanks de moeilijkheden veel plezier samen. We zijn een beetje familie geworden.” (begeleider)

4

Sociale afstand inspireert tot meer emotionele nabijheid

Het lijkt een tegenstelling, maar ondanks afstands- en hygiënemaatregelen slaagden vele begeleiders erin om meer nabijheid te creëren. De begeleiding was fysiek wellicht afstandelijker, maar emotioneel een stuk nabijer. Voor 70% van de jongeren is hun relatie met de begeleiding hetzelfde gebleven tot zelfs nabijer (30%) geworden. Begeleiders ervaren dit vaak zelfs positiever. **Anderhalve meter afstand houdt de meesten dus niet tegen om de band met de jongeren verder in stand te houden, zo niet te verduurzamen.** Schouderklopjes en hartverwarmende knuffels mogen we voorlopig niet meer geven, maar diepgaande gesprekken en deugddoende berichten aan jongeren die onder begeleiding alleen wonen konden dan weer wel. **Begeleiders verbonden en gaven jongeren het gevoel dat ze er mochten zijn;** met hun boosheid over het virus, hun vreugde over het wegvallen van externe druk en het verdriet over het missen van vrienden en familie. Voor jongeren is dit een van de belangrijkste zaken (22%) in hun relatie met de begeleiding.

Veel begeleiders grepen de periode van chaos en onrust aan om een adempauze te nemen en samen stil te staan omtrent de dingen die belangrijk zijn voor de jongere en zijn context. **Jongeren waarderen deze inspanningen enorm en zijn dan ook erg dankbaar dat zoveel begeleiders samen met hen het hoofd bieden aan deze situatie.**

“De begeleiders staan op afstand, maar blijven dicht bij ons.” (jongere)

“De oma van een collega maakte de lekkerste wafels voor ons. Elke keer werden de jongeren hier zo blij van. Fijn dat mensen van buitenaf ons willen steunen.” (begeleider)

5

Voorzieningen breken hun werking open

“De momenten in het algemeen waarop de jongeren zelf de reserve hebben om iets te doen voor mekaar of voor anderen. Tekeningen maken voor mensen in lockdown, maar evengoed mekaar helpen bij het koken, bij huiswerk...” (begeleider)

Corona zette de wereld op zijn kop en zo verging het ook de jeugdhulp.

Evidenties van februari golden niet langer in maart en veranderden weerom in april. De jeugdhulp werd continu uitgedaagd om creatieve oplossingen te bedenken, uit te proberen en verder out of the box te denken. Enkele begeleiders vertellen ons dat ze een van de kinderen uit de leefgroep tijdelijk mee konden nemen naar huis om hen op die manier de quarantaine te laten doorbrengen in een huiselijke omgeving. Er zijn jongeren van de jeugdbeweging die een speeltuig kwamen sjoeren en buurtbewoners die ervoor zorgden dat de paashaas zijn lekkers kwijt kon in de leefgroep. Bekende artiesten traden op in de tuin van de voorziening en ook externe financiële steun bereikte de jeugdhulp soms net iets vlotter. **De jeugdhulpvoorziening doorbrak de grenzen van wat ze gewoon was en verbond met elkaar en de samenleving.** Het beleid gaf die ruimte en zag dat het goed was.

Besluit

Blijf plaats maken voor het gewone in het ongewone

Soms moet je springen. Soms val je. Soms bots je. En soms rol je in een nieuwe wereld. De jeugdhulp is de voorbije maanden meermaals gesprongen. We zijn gevallen en het heeft gebotst, maar er gingen vooral nieuwe werelden voor ons open.

Waar jongeren zo hard naar verlangen hoeft niet steeds zo bijzonder te zijn.

BLIJF ER VOOR HEN ZIJN, OOK ALS STRAKS ALLES OPNIEUW BEGINT.

De coronaperiode was zwaar en is nog lang niet gedaan. Begeleiders zijn voor veel kinderen en jongeren goud waard. Dat geven ze uitdrukkelijk mee. Probeer er te blijven zijn voor hen, net zoals jullie dat de afgelopen maanden op een heel betekenisvolle manier waren.

BLIJF SPELEN, WANDELEN, GAMEN, NETFLIX KIJKEN... LIEFST SAMEN.

In ongewone tijden zijn het vooral de gewone dingen waar jongeren energie uit putten. Ook als corona ooit tot het verleden behoort, probeer dan in de dagelijkse rush van het werken in een leefgroep plaats te blijven maken om samen rond te hangen en op een ongedwongen manier te verbinden.

BLIJF JONGEREN INSPRAAK GEVEN IN WAT WERKT EN WAT NIET. PROBEER, VAL EN STA SAMEN WEER OP.

Participatie is niet alleen een recht, het loont ook om jongeren actief te betrekken in alles omtrent het samenleven in groep en het hulpverleningstraject. Blijf hen beluisteren en neem hun mening mee in de vele beslissingen die moeten worden gemaakt; van hoe laat er moet worden opgestaan tot waar de jongere aan wil werken. Het maakt samenleven een stuk gemakkelijker én leuker!

Applaudisseeer: voor jongeren, hun context, hun begeleiders. Voor iedereen met een hart voor jeugdhulp

De samenleving applaudisseeert voor alle hulpverleners.
In onze peiling bedanken jongeren heel expliciet hun
begeleiders en begeleiders bedanken jongeren.

Wij bedanken graag iedereen die in
de voorbije periode het beste van
zichzelf gaf om deze bijzondere
kinderen en jongeren door een
bijzondere periode te loodsen.

Warme boodschappen van begeleiders aan jongeren, en jongeren aan begeleiders

Dankjewel aan iedereen die er
voor ons is, ondanks de moeilijke
omstandigheden. Dankjewel om
me te ondersteunen in de keuzes
die ik maakte. Het doet me goed
te weten dat ik er niet alleen voor
sta en dankzij jullie is het me dan
ook gelukt. Jullie hebben me de
kracht gegeven om te blijven
vechten. Een dikke merci! (jongere)

Goed gedaan, mannen! We zijn
er bijna door geraakt. Ik weet dat
het niet makkelijk is geweest om
elke dag energie en motivatie te
vinden om schoolwerk te maken,
op te staan of te douchen, want
"we mogen toch niet naar buiten
dus dan maakt het toch niet uit
of ik stink?" Deze periode zal ik
niet snel vergeten. (begeleider)

We zijn er voor jullie, om te
luisteren en zo goed mogelijk te
beantwoorden aan jullie vragen
en noden. (begeleider)

Hou vol! We komen er samen
doorheen. We zijn er voor jullie en
laten je niet vallen. (begeleider)

Maak je geen zorgen. Alles komt
goed. (jongere)

Jullie doen het goed. We zijn blij
dat jullie zoveel voor ons doen!
(jongere)

Merci voor de goede zorgen!
(jongere)

Ik ben zo fier op jullie. Wat jullie
hebben doorgemaakt kan ik me
niet voorstellen, en jullie zijn
toch zo flink en sterk gebleven!
(begeleider)

Blijf zo doorgaan, jullie zijn
moedige sloebers. Als er iets
is, neem ook even pauze om
te kijken hoe dat gevoel te
verhelpen. Wij zijn er voor jullie.
(begeleider)

Colofon:

V.U.: Hilde Boeykens, Munthofstraat 40/1CD, 1060 Brussel • Redactie: SOS Kinderdorpen België,
september 2020

Contact: hilde.boeykens@sos-kinderdorpen.be

Fotografie: archief SOS Kinderdorpen, Shutterstock.com en Stephanie Fraikin

Lay-out: magelaan.be

Met de steun van

Jeugdhulp

“Ik voel me erg warm vanbinnen als ik zie en ervaar hoe jij in het leven staat. Ik ga me deze bijzondere periode samen altijd herinneren!” (begeleider)